

МІЖНАРОДНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ «ЄВРОПЕЙСЬКА ШКОЛА БІЗНЕСУ»

Кафедра менеджменту та економіки

УЗГОДЖУЮ

Директор Навчально-наукового
інституту «Європейська школа
бізнесу»

О. Чатченко
" 02 " 2020 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри менеджменту
та економіки

Ю. Ремига
" 02 " 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

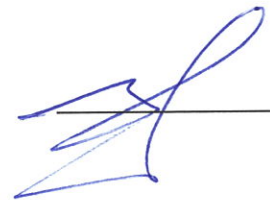
Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти: бакалавр
Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність: 073 «Менеджмент»

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний європейський університет».

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та економіки

 Ю. Зайцев

Робоча програма навчальної дисципліни обговорена та схвалена на засіданні кафедри менеджменту та економіки, протокол № 7 від «02» 09 2020 р.

Завідувач кафедри менеджменту та економіки Ю. Ремига

Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Контрольний примірник

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально - трудові відносини» складена відповідно до Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 073 «Менеджмент».

Опис навчальної дисципліни (анотація) — Дисципліна “Економіка праці та соціально - трудові відносини” забезпечує розуміння студентами сутності, функцій та ролі людської праці в економічному розвитку суспільства, у зростанні добробуту людини, орієнтує на постійний пошук шляхів підвищення її ефективності, дозволяє зрозуміти важливість гармонізації інституціональних мотиваційних форм включення працівника у процеси економічної, виробничої діяльності в системі соціально-трудоових відносин.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 07 «УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»	<u>Нормативна</u>	
Розділів – 2	Спеціальність: 073 «Менеджмент»	Рік підготовки	
Змістових розділів – 2		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: -		Семестр	
		5-й	5-й
Загальна кількість годин – 90		Лекції	
		24 год.	4 год.
Тижневе навантаження: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 3,0		Практичні	
	16 год.	2 год.	
	Самостійна робота		
	Освітній рівень: Перший (бакалаврський) рівень	50 год.	84 год.
		Вид контролю:	
		<u>іспит</u>	<u>іспит</u>

Предметом вивчення навчальної дисципліни є характеристика сутності та функцій праці, її сучасних видів і форм, інституціональні та інструментальні засади ефективного використання праці у процесі реалізації стратегічних цілей економічного розвитку в умовах існуючої системи соціально-економічних та соціально-трудоових відносин.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальної дисципліни: «Економіка праці та соціально-трудоові відносини», як навчальна дисципліна взаємопов'язана та використовує теоретичні здобутки і методологічний потенціал таких дисциплін як: «Філософія», «Економічна теорія», «Менеджмент».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. **Метою** вивчення дисципліни - формування у студентів системи знань і практичних навичок щодо організації ефективної системи соціально - трудових відносин у процесі залучення трудових ресурсів до реалізації інноваційних проектів економічного та соціального розвитку бізнесу, суспільства, людини в умовах поширення нанотехнологічних революцій.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни полягають у:

- висвітленні теоретичних і методологічних засад та особливостей функціонування і розвитку характеру і змісту праці, системи соціально - трудових відносин у глобалізованій економіці;
- формуванні у студентів практичних навичок і вмінь організації процесу праці, узгодженні інтересів різних груп суб'єктів економічної діяльності у суспільному виробництві на мікро та макрорівнях;
- формуванні навичок науково-дослідницької роботи у сфері проблем розвитку соціально - трудових відносин в умовах четвертої промислової революції;

1.3. **Компетентності та результати навчання**, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами наступних **компетентностей**:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.
Загальні компетентності	ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК 6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. СК 10. Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння / навички	Комунікація	Автономія та відповідальність
Інтегральна компетентність					
1.	здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.	концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання	поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання	донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації збір, інтерпретація та застосування даних; спілкування з професійних питань, у т.ч. іноземною мовою, усно та письмово	управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами; спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп; здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії
Загальні компетентності					
2.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання	поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання	донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації збір, інтерпретація та застосування даних; спілкування з професійних питань, у т.ч. іноземною мовою, усно та письмово	управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами; спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп;

					здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності					
3.	Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації.	концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання	поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання	донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації збір, інтерпретація та застосування даних; спілкування з професійних питань, у т.ч. іноземною мовою, усно та письмово	управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами; спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп; здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

Програмні результати навчання	<p>ПРН 1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ПРН 3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.</p> <p>ПРН 10. Мати навички обґрунтування дієвих інструментів мотивування персоналу організації.</p> <p>ПРН 15. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.</p>
--------------------------------------	--

Результати навчання. Після опанування дисципліни студент повинен знати:

- сутність, функції та соціально - економічні методи регулювання соціально-трудових відносин у сучасному суспільстві;

уміти:

- визначати напрями розвитку соціально-трудо­вих відносин; критерії, форми та інституціональні інструменти отримання сукупності знань та умінь, які забезпечують професійну компетентність майбутніх менеджерів відповідного напрямку підготовки; проводити порівняльний аналіз стану та перспективних шляхів удосконалення нормативно-правової бази соціально-трудо­вих відносин в Україні та інших держав світу;

- забезпечувати комунікативну здатність працювати у соціально — економічному та правовому полі нашої держави; підтримувати та розвивати систему соціальних зв'язків та соціальної відповідальності між основними суб'єктами економічної діяльності та суб'єктами громадянського суспільства; демонструвати розуміння особистої відповідальності за професійні та/або управлінські рішення чи надані пропозиції/рекомендації, які можуть впливати на діяльність бізнес-організації у напрямі забезпечення конкурентоспроможності, у тому разі й соціальної конкурентоспроможності.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 год. / 3 кредити ECTS.

ЗМІСТОВИЙ РОЗДІЛ 1 ПРАЦЯ ЯК КЛЮЧОВА ФОРМА ІСНУВАННЯ ТА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ У СИСТЕМІ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Тема 1. «Економіка праці та соціально-трудо­ві відносини» як дисципліна та напрям наукових досліджень

Місце і роль дисципліни у системі підготовки фахівців - менеджерів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Об'єкт, предмет і методологія досліджень сутності і функцій праці у системі соціально - трудових відносин сучасного суспільства. Субстанціональні основи та чинники трансформації парадигми досліджень проблем використання праці та характеру соціально — трудових відносин в умовах глобалізації економічного життя на планеті.

Структура та логіка курсу. Взаємозв'язки дисципліни «Економіка праці та соціально-трудо­ві відносини» з іншими дисциплінами та науками.

Основні етапи еволюції поглядів на зміст, функції та роль праці і соціально - трудових відносин в системі соціально - економічних відносин суспільства.

Тема 2. Праця, як ключова форма існування та життєдіяльності людини, основа та умова розвитку людської цивілізації

Праця та її роль у становленні людини та суспільства. Цілі та способи використання праці на різних історичних етапах функціонування економіки та суспільства.

Економічні, соціальні, духовні та морально - етичні функції праці та причини їх трансформації. Зміст і характер праці в умовах розвитку технологічних способів виробництва. Homo economicus, homo roboticus.

Інтелектуалізація праці: людський капітал, інтелектуальний ресурс, інтелектуальний капітал, емоційний інтелект, емоційний капітал як інституціональні організаційні форми використання людської праці.

Види праці та їх особливості. Опис видів роботи згідно з міжнародною практикою. Аналіз роботи. Дані, що враховуються при проведенні аналізу роботи.

Сутність, цілі та способи управління працею: управління працею за функціями та управління працею за цілями і результатами.

Тема 3. Система соціально - трудових відносин та їх регулювання

Сутність соціально - трудових відносин. Загальна характеристика соціально-трудова відносин, як системи. Сторони та суб'єкти соціально-трудова відносин. Місце соціально-трудова відносин у системі соціально-економічних відносин ринкової економіки капіталістичного типу.

Види, типи і рівні соціально - трудових відносин. Моделі соціально - трудових відносин у світовій практиці. Якість трудового життя, як критерій оцінки стану соціально-трудова відносин.

Методи регулювання соціально-трудова відносин. Держава в системі соціально-трудова відносин. Система заходів громадського і державного регулювання соціально-трудова відносин. Нормативно-правові акти в механізмі регулювання соціально-трудова відносин. Міжнародно - правове регулювання соціально - трудових відносин.

Соціальне партнерство та його моделі у різних розвинених країнах: скандинавська, англо-саксонська, німецька, південно - середиземноморська моделі узгодження інтересів основних суб'єктів економічної діяльності.

Форми виробничої демократії у системі соціального партнерства. Революція 4.0 та виклики людській праці як умови збереження та розвитку людської цивілізації. Людиноцентрична та трансгуманістична парадигма розвитку соціально-трудова відносин.

Міжнародні організації захисту права на працю та їх роль у регулюванні соціально-трудова відносин у глобалізованій цифровій економіці.

Тема 4. Ринок праці. Соціально-трудова відносини зайнятості

Становлення капіталістичної ринкової системи господарювання та ринку праці як необхідного елементу її архітекtonіки.

Сутність, складові, функції та інфраструктура ринку праці. Принципи функціонування ринку праці: саморегулювання, кон'юнктура, конкуренція, у тому числі й соціальна, попит та пропонування. Сегментація та гнучкість ринку праці. Позаекономічні чинники формування сучасного ринку праці.

Сутність, форми і види зайнятості. Безробіття як соціально-економічне явище та можливості його подолання. Показники зайнятості та безробіття населення. Сучасний стан ринку праці в Україні. Структура та характер зайнятості в умовах нанотехнологічних революцій. Глобальні виклики для ринку праці в умовах революції 4.0.

Еволюція державної політики зайнятості в розвинених країнах Заходу та Сходу і якість використання їх досвіду у сучасній Україні.

Тема 5. Трудовий потенціал. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал

Трудові ресурси як соціально-економічна і статистична категорія. Цілі та принципи організації системи відтворення трудових ресурсів. Чинники, що визначають якість робочої сили на різних історичних етапах розвитку суспільства. Економічна, інтелектуальна та соціальна конкурентоспроможність працівника. Трудовий потенціал сучасного суспільства. Ключові проблеми збереження і розвитку трудового потенціалу планети в умовах глобалізації, цифровізації та роботизації економіки.

Людський, інтелектуальний, соціальний та емоційний капітал. Інвестиції в сучасні форми нематеріального капіталу та оцінка їх ефективності і граничної корисності. Індекс людського розвитку: методологія визначення, призначення, сфера використання. Ділема парадигми розвитку та використання трудових ресурсів в умовах суцільної інтелектуалізації та роботизації суспільного виробництва. Сучасні нанотехнологічні революції та виклики щодо можливостей використання трудового потенціалу планети. Перспективи стрімкого зростання суперечностей на ринках праці та в трудовій сфері. Можливі варіанти розв'язання проблеми.

Тема 6. Трудова діяльність: кількісні та якісні характеристики

Основні кількісні та якісні характеристики праці. Праця як суворе життєва необхідність, тягар, та як внутрішня потреба людини. Важкість праці: зміст поняття, показники та методика визначення. Напруженість праці: сутність, сучасні чинники та методичні засади визначення. Інтенсивність праці: сутність, види, сучасні способи та форми підвищення, методи визначення, узгодження з іншими економічними показниками. Інтенсивність праці та розвиток суперечностей соціального характеру. Якість праці у сучасній економіці: підходи до визначення, рівні, способи підвищення. Ефективність праці: концептуальні підходи до визначення сутності поняття та рівня, методи обчислення.

Тема 7. Продуктивність праці та її значення для розв'язання стратегічних цілей економічного і соціального розвитку

Ефективність і продуктивність праці: спільне та відмінне у забезпеченні та визначенні економічного та соціального розвитку.

Показники і методи вимірювання продуктивності праці. Основні фактори, чинники та умови зростання продуктивності праці, їх класифікація.

Потенційні резерви підвищення продуктивності праці, їх визначення та класифікація. Методи виявлення і можливості практичної реалізації резервів підвищення продуктивності праці та продуктивної спроможності національних економік. Національні програми управління продуктивністю праці в розвинених країнах.

ЗМІСТОВИЙ РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ ФОРМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАЦІ

Тема 8. Мотиви та стимули продуктивної праці. Оплата праці, та її системи

Сутність, функції та роль ефективних мотивів і стимулів до праці у забезпеченні розвитку економіки, соціальної сфери та добробуту населення. Й. А. Шумпетер про найефективнішу систему економічної мотивації до праці у ринковій системі господарювання. Генрі Форд — батько сучасних мотиваційних систем оплати праці.

Заробітна плата: сутність і функції. Зміст організації оплати праці. Організаційно -економічний механізм регулювання заробітної плати. Ринкова кон'юнктура як регулятор заробітної плати. Державне та договірне регулювання заробітної плати.

Сучасні системи оплати праці у провідних країнах світу. Проблеми організації та забезпечення мотиваційної природи заробітної плати в Україні.

Матеріальні та нематеріальні форми мотивації до праці у сучасних корпораціях Японії, Німеччини, Швеції, США тощо, як приклад наслідування для України.

Тема 9. Організація, нормування та раціоналізація праці

Сутність, зміст і завдання організації праці, основні складові процесу організації праці на підприємстві, в організації. Атестація робочих місць.

Принципи, методи та форми організації праці на сучасному підприємстві, фірмі, організації. Оцінка соціально-економічної ефективності заходів щодо вдосконалення організації праці. Аналіз особливостей трудових процесів в умовах інноваційної економіки.

Нормування праці як основа раціоналізації трудових процесів та проблеми його застосування в умовах якісних змін у технологічному способі виробництва, характері та змісті праці.

Тема 10. Планування та аналіз трудових показників

Система трудових показників у складі бізнес - плану та тактичного плану діяльності підприємства. Планування та аналіз чинників і динаміки продуктивності праці. Сутність і сфера застосування методів планування продуктивності праці. Планування та аналіз трудомісткості виробничої програми. Планування та аналіз використання робочого часу. Баланс робочого часу та можливості оптимізації його використання. Планування та аналіз ефективності використання форм і систем заробітної плати. Методологічні аспекти визначення оптимальних співвідношень темпів зростання заробітної плати і продуктивності праці. Нормативно-інструктивне забезпечення трудових показників.

Тема 11. Інформаційне забезпечення, звітність, консалтинг і аудит у сфері праці

Цілі, форми та складові інформаційного забезпечення в соціально-трудовій сфері. Джерела інформації про зайнятість, динаміку трудових доходів та перспективи реструктуризації потреб у професіях в умовах глобалізації та революції 4.0.

Адміністративна статистика та звітність підприємств із питань праці як ефективна форма моніторингу спрямованості та динаміки змін у в архітектоніці зайнятості. Консалтинг у сфері праці: сутність, значення, пріоритетні сфери.

Аудит і контролінг як інструменти вдосконалення соціально-трудових відносин та підвищення ефективності праці на підприємстві. Напрями, етапи і методи проведення аудиту у сфері праці. Цілі, завдання, зміст контролінгу як інструменту вдосконалення соціально-трудових відносин.

Тема 12. Організаційно-економічні та правові механізми розвитку соціально - трудових відносин в Україні

Концептуальні засади формування національної моделі соціально-трудових відносин. Розвиток соціально-трудових відносин на основі забезпечення конструктивної трансформації національної економічної системи. Нова структура зайнятості в країні.

Еволюція державної політики зайнятості в розвинених країнах Заходу та Сходу і можливості та проблеми використання їх досвіду в умовах сучасної України.

Умови становлення та досвід функціонування моделей виробничої демократії в країнах Європи та в Японії як чинник гармонізації соціально-економічних відносин у суспільстві.

Стан і проблеми регулювання трудових доходів в Україні як чинник гальмування процесів становлення інноваційної економіки та ефективного ринку праці. Договірне регулювання соціально-трудових відносин в країні: нормативно-правові аспекти.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий розділ 1. Праця як ключова форма існування та життєдіяльності людини у системі сучасних соціально-трудових відносин													
Тема 1. Економіка праці та соціально-трудові відносини як дисципліна та напрям наукових досліджень	9	2	2	-	-	5	9	2	-	-	-	7	
Тема 2. Праця як ключова форма існування та життєдіяльності людини, основа та умова розвитку людської цивілізації	9	2	2	-	-	5	9	-	-	-	-	9	
Тема 3. Система соціально-трудових відносин та їх регулювання	9	2	2	-	-	5	9	-	-	-	-	9	
Тема 4. Ринок праці. Соціально-трудові відносини зайнятості	9	2	2	-	-	5	9	-	1	-	-	8	
Тема 5. Трудовий потенціал. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал	8	2	1	-	-	5	8	-	-	-	-	8	
Тема 6. Трудова діяльність: кількісні та якісні характеристики	8	2	1	-	-	5	8	-	-	-	-	8	
Тема 7. Продуктивність праці та її значення для розв'язання стратегічних цілей економічного і соціального розвитку	8	2	1	-	-	5	8	-	-	-	-	8	
Разом за змістовим розділом 1	60	14	11	-	-	40	60	2	1	-	-	57	
Змістовий розділ 2. Організаційно – економічні та правові форми забезпечення ефективного функціонування праці													
Тема 8. Мотиви та стимули продуктивної праці. Оплата праці, та її системи	6	2	1	-	-	2	6	-	-	-	-	6	
Тема 9. Організація, нормування та раціоналізація праці	6	2	1	-	-	2	6	2	1	-	-	3	
Тема 10. Планування та аналіз трудових показників	6	2	1	-	-	2	6	-	-	-	-	6	
Тема 11. Інформаційне забезпечення, звітність, консалтинг і аудит у сфері праці	6	2	1	-	-	2	6	-	-	-	-	6	
Тема 12. Організаційно-економічні та правові механізми розвитку	6	2	1	-	-	2	6	-	-	-	-	6	

соціально - трудових відносин в Україні												
Разом за змістовим розділом 2	30	10	5	-	-	10	30	2	1	-	-	27
Усього годин	90	24	16	-	-	50	90	4	2	-	-	84

4. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	«Економіка праці та соціально-трудова відносини» як дисципліна та напрям наукових досліджень	2
2	Праця, як ключова форма існування та життєдіяльності людини, основа та умова розвитку людської цивілізації	2
3	Система соціально-трудова відносин та їх регулювання	2
4	Ринок праці. Соціально-трудова відносини зайнятості	2
5	Трудовий потенціал. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал	2
6	Трудова діяльність: кількісні та якісні характеристики	2
7	Продуктивність праці та її значення для розв'язання стратегічних цілей економічного і соціального розвитку	2
8	Мотиви та стимули продуктивної праці. Оплата праці її системи	2
9	Організація, нормування та раціоналізація праці	2
10	Планування та аналіз трудових показників	2
11	Інформаційне забезпечення, звітність, консалтинг і аудит у сфері праці	2
12	Організаційно-економічні та правові механізми розвитку соціально - трудових відносин в Україні	2
Разом		24

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Програмою навчальної дисципліни лабораторні заняття не передбачені.

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	«Економіка праці та соціально-трудова відносини» як дисципліна та напрям наукових досліджень	2
2	Праця як ключова форма існування та життєдіяльності людини, основа та умова розвитку людської цивілізації	2
3	Система соціально-трудова відносин та їх регулювання	2
4	Ринок праці. Соціально-трудова відносини зайнятості	2
5	Трудовий потенціал. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал	2
6	Трудова діяльність: кількісні та якісні характеристики	2
7	Продуктивність праці та її значення для розв'язання стратегічних цілей економічного і соціального розвитку	2
8	Мотиви та стимули продуктивної праці. Оплата праці, та її системи	2

9	Організація, нормування та раціоналізація праці	2
10	Планування та аналіз трудових показників	2
11	Інформаційне забезпечення, звітність, консалтинг і аудит у сфері праці	2
12	Організаційно-економічні та правові механізми розвитку соціально - трудових відносин в Україні	2
Разом		24

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Програмою навчальної дисципліни лабораторні заняття не передбачені.

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	«Економіка праці та соціально-трудова відносина» як дисципліна та напрям наукових досліджень	5
2	Праця як ключова форма існування та життєдіяльності людини, основа та умова розвитку людської цивілізації	5
3	Система соціально-трудова відносин та їх регулювання	4
4	Ринок праці. Соціально-трудова відносина зайнятості	4
5	Трудовий потенціал. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал	4
6	Трудова діяльність: кількісні та якісні характеристики	4
7	Продуктивність праці та її значення для розв'язання стратегічних цілей економічного і соціального розвитку	4
8	Мотиви та стимули продуктивної праці. Оплата праці, та її системи	4
9	Організація, нормування та раціоналізація праці	4
10	Планування та аналіз трудових показників	4
11	Інформаційне забезпечення, звітність, консалтинг і аудит у сфері праці	4
12	Організаційно-економічні та правові механізми розвитку соціально - трудових відносин в Україні	4
Разом		50

9. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Дайте характеристику понять: методологія; парадигма досліджень; субстанціональні основи; трансформація; глобалізація; взаємозв'язок; міждисциплінарність;

2. Поясніть сутність та роль духовних і морально-етичних функцій праці у розвитку економіки та суспільства;

3. Охарактеризуйте сутність поняття: технологічний спосіб виробництва; розкрийте причини та чинники їх трансформації та зміни;

4. Розкрийте сутність та зміст понять: людський капітал, інтелектуальний ресурс, інтелектуальний, соціальний, організаційний,

емоційний капітал. Аргументуйте їх роль у забезпеченні процесів розвитку економічної та соціальної систем суспільства;

5. Розкрийте специфіку позаекономічних методів управління працею в сучасній економіці; поясніть їх роль у підвищенні ефективності функціонування праці та гармонізації соціально-трудова відносин;

6. Дайте характеристику специфіки інтересів різних груп суб'єктів соціально-трудова відносин у сучасній економіці. Окресліть спільні сторони їх інтересів;

7. Розкрийте діалектику взаємодії та взаємовпливів соціально-трудова і соціально-економічних відносин з позицій підвищення ефективності економічного розвитку та гармонізації відносин у суспільстві;

8. Окресліть основні складові якості трудового життя та можливі шляхи її зростання;

9. Сформулюйте свою думку щодо ролі держави у регулюванні проблем соціально-трудова відносин у сучасній економіці;

10. Поясніть принципові відмінності людиноцентричної та трансгуманістичної парадигми економічного та соціального розвитку з позицій перспектив розвитку праці та соціально-трудова відносин;

11. Поясніть сутність і роль позаекономічних чинників формування та функціонування сучасного ринку праці;

12. Окресліть тенденції до змін у структурі та характері зайнятості в умовах нанотехнологічних революцій;

13. Сформулюйте причини та природу глобальних викликів для ринку праці в умовах революції 4.0.

14. Дайте характеристику чинників, що визначають якість робочої сили на різних історичних етапах розвитку суспільства;

15. Розкрийте сутність ключових проблем збереження і розвитку трудового потенціалу планети в умовах глобалізації, цифровізації та роботизації економіки;

16. Поясніть сутність і відмінності таких форм капіталу як людський, інтелектуальний, соціальний та емоційний;

17. Які причини викликають до життя нематеріальні форми капіталу і в чому полягають їх функції;

18. Як Ви розумієте ділему парадигми розвитку та використання трудових ресурсів в умовах суцільної інтелектуалізації та роботизації суспільного виробництва;

19. Проаналізуйте процеси розвитку сучасних нанотехнологічних революцій та природу викликів щодо можливостей використання трудового потенціалу планети;

20. Які, на Ваш погляд, можливі варіанти розв'язання проблеми стрімкого зростання суперечностей на ринках праці та в трудовій сфері;

21. Які причини роблять працю суворою життєвою необхідністю, тягарем та, водночас, внутрішньою потребою людини;

22. За яких умов інтенсифікація праці веде до розвитку суперечностей соціального характеру, наведіть приклади з реального життя;

23. Які внутрішні та зовнішні чинники ведуть до зростання якості праці у сучасній економіці;

24. Проаналізуйте особливості трудових процесів в умовах інноваційної економіки;

25. У чому полягають особливості та складнощі нормування праці в умовах якісних змін у технологічному способі виробництва, характері та змісті праці;

26. Цілі, форми та складові інформаційного забезпечення в соціально-трудовій сфері в умовах глобалізації та революції 4.0;

27. Що означає таке поняття та явище як «виробництво вільного часу»;

28. Чому вчені вважають, що розвинута особистість є головним соціальним багатством суспільства;

29. У чому полягає сутність понять і явищ: «соціальне відчуження», соціальна депривація», «соціальна ворожість»; які причини їх появи та розвитку?

30. Чи можливе таке явище як асоційована праця в умовах глобалізованої економіки та суспільства?

10. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ (ситуаційні вправи)

1. Розкрийте причини виникнення та функції системи соціального партнерства, дайте характеристику найбільш ефективних систем соціального партнерства у розвинених країнах;

2. Поясніть причини становлення та природу виробничої демократії. Розкрийте найбільш ефективні моделі виробничої демократії в сучасних країнах;

3. Сформулюйте свою позицію щодо можливості подолання безробіття в умовах сучасної глобалізованої економіки;

4. Які, на Ваш погляд, можливі варіанти розв'язання проблеми стрімкого зростання суперечностей на ринках праці та в трудовій сфері;

5. Охарактеризуйте найбільш ефективні, на Вашу думку, методи виявлення і можливості практичної реалізації резервів підвищення продуктивності праці та продуктивної спроможності національних економік;

6. Знайдіть та проаналізуйте національні програми управління продуктивністю праці в розвинених країнах. Проведіть порівняльний аналіз цих програм із Програмами в Україні, якщо такі існують;

7. Знайдіть у праці Й. А. Шумпетера «Капіталізм, соціалізм і демократія» характеристику принципів організації системи мотивації до

праці в капіталістичній ринковій економіці. Сформулюйте своє ставлення до цієї системи;

8. Дайте характеристику найбільш ефективних, на Ваш погляд, сучасних систем оплати праці у провідних країнах світу;

9. У чому, на Ваш погляд, полягають ключові проблеми організації та забезпечення мотиваційної природи заробітної плати в Україні;

10. Розкрийте сутність матеріальних і нематеріальних форм мотивації до праці у сучасних корпораціях Японії, Німеччини, Швеції, США (країна на Ваш вибір) тощо, які можуть стати прикладом наслідування для України;

11. Окресліть актуальні концептуальні засади формування національної моделі соціально-трудових відносин в Україні;

12. Дайте характеристику еволюції державної політики зайнятості в розвинених країнах Заходу та Сходу та можливостей і проблем використання її засадничих принципів і форм в умовах сучасної України;

13. Проаналізуйте умови становлення та досвід функціонування моделей виробничої демократії в країнах Європи та в Японії з позицій гармонізації соціально-економічних відносин у суспільстві;

14. Чому стан і проблеми регулювання трудових доходів в Україні можна розглядати як чинник гальмування процесів становлення інноваційної економіки та ефективного ринку праці в країні;

15. Спрогнозуйте розвиток ціннісних орієнтирів соціально-трудових і соціально-економічних відносин в умовах розгортання нанотехнологічних революцій та тенденцій становлення посткапіталізму;

11. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції з використанням сучасних інформаційних технологій, інтерактивні методи в процесі обговорення питань до практичних занять (лекція – діалог; лекція – дискусія; інтелектуальний прорив, прецедентно - ситуативний аналіз можливостей, використання інформаційних технологій навчання тощо).

12. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Відповідно до плану вивчення дисципліни «Економіка праці та соціально-трудова відносини» передбачається проведення поточного та підсумкового контролю:

- поточний контроль передбачає проведення опитування під час практичних занять, контроль виконання індивідуальних робіт;
- підсумковий контроль реалізується у вигляді іспиту.

Методи контролю:

1. Оцінювання знань студента під час практичних занять.

2. Написання рефератів, ессе, рецензування наукових статей, окремих розділів монографій;
3. Виконання завдань для самостійної роботи аналітичного характеру;
4. Проведення проміжних тестів;
5. Проведення поточного контролю;
6. Проведення підсумкового іспиту.

13. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ:

Згідно з навчальним планом із дисципліни передбачено іспит, що включає теоретичні питання по всіх темах курсу.

14. СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Таблиця 14.1

Розподіл балів оцінювання успішності студентів з навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини»

Розділ I Поточне тестування та самостійна робота												Розділ II Підсумковий контроль	Всього
Змістовний розділ 1						Змістовний розділ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	40	100

*T1, T2, ..., T12 – теми занять

Поточне оцінювання знань студентів

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент на одному занятті за результатами усного опитування, за розв'язання завдань (задач) і відповіді на тести дорівнює 4 бали.

Експрес-опитування у вигляді відповіді на практичні питання, розв'язання контрольних завдань (задач) в аудиторії і тестування (у письмовій формі) проводиться двічі на семестр. Загальна кількість балів, яку може набрати студент за семестр за першою обов'язковою формою, не перевищує 48 балів.

Загальна оцінка знань студентів за поточним контролем

Результати поточного контролю знань студентів в цілому (за усіма формами) оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів.

Підсумкове оцінювання знань студентів

Підсумкове оцінювання знань студентів проводиться у формі іспиту.

Критерії оцінювання знань під час іспиту

Максимальна кількість балів, яку можна отримати на іспиті складає 40 балів (див. табл. 14.2).

**Розподіл балів оцінювання при підсумковому контролі з
навчальної дисципліни**

Оцінка в балах за поточне оцінювання	Оцінка в балах за підсумкове оцінювання	Оцінка за національною шкалою
54-60	36-40	Відмінно
45-53	30-35	Добре
36-44	24-29	Задовільно
менше 36	менше 24	Незадовільно

Під час оцінювання відповіді на окреме питання додатково враховуються допущені недоліки та помилки, якими вважаються:

– неохайне оформлення роботи (не загальноприйняті скорочення, незрозумілий почерк, використання олівців замість чітких чорнил) (мінус 2 бали);

– неточності в назвах окремих економічних категорій та понять (мінус 4 бали).

Критерії оцінювання відповіді на теоретичні питання білету:

1. Повна відповідь на питання, яка оцінюється **«відмінно»**, повинна відповідати таким вимогам:

- розгорнутий, вичерпний виклад змісту даної у питанні проблеми;
- повний перелік необхідних для розкриття змісту питання економічних категорій та законів;
- здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки й узагальнення;
- уміння користуватись методами наукового аналізу економічних явищ, процесів і характеризувати їхні риси та форми виявлення;
- демонстрація здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання;
- використання актуальних фактичних та статистичних даних, знань дат та історичних періодів, які підтверджують тези відповіді на питання.

2. Відповідь на питання оцінюється **«добре»**, якщо:

– відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття хоча б одного з пунктів, вказаних вище (якщо він явно потрібний для вичерпного розкриття питання) або, якщо:

– при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазначеними вимогами зроблені окремі помилки під час: використання цифрового матеріалу.

3. Відповідь на питання оцінюється **«задовільно»**, якщо:

– відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття чотирьох чи більше пунктів, зазначених у вимогах до нього (якщо вони явно потрібні для вичерпного розкриття питання);

– одночасно присутні чотири чи більше типів недоліків, які окремо характеризують критерій оцінки питання;

– висновки, зроблені під час відповіді, не відповідають правильним чи загально визначеним при відсутності доказів супротивного аргументами, зазначеними у відповіді;

– характер відповіді дає підставу стверджувати, що особа, яка складає іспит, не зовсім правильно зрозуміла зміст питання чи не знає правильної відповіді і тому не відповіла на нього по суті, допустивши грубі помилки у змісті відповіді.

З урахуванням вищевикладеного результати іспиту оцінюються в діапазоні від **0** до **40** балів для студентів. При цьому, якщо відповіді студента на екзамені оцінені менше ніж на 30%, він отримує незадовільну оцінку за результатами іспиту та незадовільну загальну підсумкову оцінку.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми балів за результати поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на іспит.

Загальна підсумкова оцінка не може перевищувати **100 балів**.

Загальна підсумкова оцінка в балах, за національною шкалою та за шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки студента (див. табл. 14.3).

Таблиця 14.3

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
66-73	D	задовільно	
60-65	E		
30-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- робоча навчальна програма дисципліни;
- плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів;
- тези лекцій з дисципліни;
- методичні рекомендації та розробки для викладача;
- методичні вказівки до практичних занять для студентів;
- методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів;

- тестові та контрольні завдання до практичних занять;
- перелік питань та завдань для поточного і проміжного контролю знань з дисципліни;
- перелік питань до іспиту, завдання для перевірки практичних навичок під час іспиту.

16. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова):

1. Steven G. Medema (2019). The Economics Book: From Xenophon to Cryptocurrency, 250 Milestones in the History of Economics (Sterling Milestones), Sterling, New York.
2. Економіка праці та соціально-трудова відносини: підручник /за заг. ред. А.М. Колота. - К.: КНЕУ, 2009.
3. Герасименко О.О. „Економіка праці й соціально-трудова відносини”. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни - К.: КНЕУ, 2009.
4. Герасименко О.О., Гнибіденко І.Ф., Ємельяненко Л.М., Цимбалюк С.О. „Економіка праці й соціально-трудова відносини”. Електронний дистанційний навчальний посібник. - К.: КНЕУ, 2006.
5. Економіка праці та соціально-трудова відносини: навч. посібник / С. М. Пилипенко, М. В. Горобинська, Л. І. Піддубна [та ін.]; М-во освіти і науки України, Харківський нац. екон. ун-т. - Харків: Вид-во ХНЕУ, 2008. - 296 с.
6. Колот А.М. Соціально-трудова відносини: теорія і практика регулювання: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. - 230 с.
7. Колот А.М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку: Монографія. – К.: КНЕУ, 2010.
8. Колот А.М., Цимбалюк С.О. Мотивація персоналу. – К.: КНЕУ, 2011.
9. Зайцев Ю. К., Москаленко О. М. Трансформація форм, функцій, результатів праці в інформаційній економіці та її соціально — економічні наслідки // Соціально — трудові відносини: теорія та практика. Збірник наукових праць. - № 1 (9). - 2015. - С. 53 — 60.
10. Сидорина Т. Ю. Цивілізація труда: заметки социального / Т. Ю. Сидорина. - Спб, Алетейя, 2014.
11. Орехов Андрей Михайлович. Социальная философия. Предмет, структурные профили и вызовы на рубеже XXI века / А. М. Орехов. - М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2011.
12. Лебедева И. П. Японский рынок труда в XXI веке. Экономические и социальные проблемы. - М., Институт востоковедения РАН, 2019. - 314 с.
13. Экономика США в XXI веке: вызовы и тенденции развития / [Аксенов П. А. И др.]; отв. Ред. В. Б. Суюян; Федеральное государственное

бюджетное учреждение науки Институт США и Канады Российской академии наук. - М.: Издательство «Весь мир». - 424 с.

14. Зайцев Ю. К. Умови відновлення мотиваційної природи заробітної плати в перехідній економіці України // Економіка України. - № 8. - 2002. - С. 45 — 50.

15. Зайцев Ю. К. Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства: Монографія. - К.; КНЕУ, 2002. - 188 с.

16. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436 – IV в чинній редакції.

17. Закон України "Про колективні договори і угоди" від 01.07.1993 № 3356-ХІІ в чинній редакції.

18. Закон України "Про оплату праці" від 24.03.1995 № 108/95-ВР в чинній редакції.

19. Закон України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" від 15.09.1999 № 1045-ХІV в чинній редакції.

20. Закон України "Про організації роботодавців" від 24.05.2001 № 2436-ІІІ в чинній редакції.

21. Закон України "Про соціальний діалог в Україні" від 23.12.2010 № 2862-17 в чинній редакції.

22. Закон України "Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)" від 03.03.1998 № 137/98-ВР в чинній редакції.

23. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" від 02.03.2000 № 1533-ІІІ в чинній редакції.

24. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 09.07.2003 № 1058-ІV в чинній редакції.

25. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 23.09.1999 № 1105-ХІV в чинній редакції.

26. Закон України "Про відпустки" від 15.11.1996 № 504/96-ВР в чинній редакції.

27. Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" від 05.03.1993 № 2999-ХІІ в чинній редакції.

28. Закон України "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" від 06.09.2012 № 5207-17 в чинній редакції.

29. Закон України "Про забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок" від 17.05.2012 № 4719-ВІ в чинній редакції.

30. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-ВІІІ в чинній редакції.

31. Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1919 — 1956, Т.1. — Женева: Міжнародне бюро праці, 1991.

32. Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1957 — 1990, Т.2. — Женева: Міжнародне бюро праці, 1991.

Додаткова:

1. Аткинсон, Энтони Б. Неравенство: как с ним быть? / Энтони Б. Аткинсон; пер. с англ. О. Левченко; под науч. ред. М. Добряковой. - М.: Издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2018. - 536 с.
2. Форд, Генри. Моя жизнь. Мои достижения / Генри Форд: пер. с англ. Е. А. Качелина. - Москва: Издательство АСТ, 2018. - 349 с.
3. Ельмеев В. Я. Социальная экономия труда: общие основы политической экономии. - Спб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007. - 576 с.
4. Лайкер Джефрі К. Філософія Toyota. 14 принципів роботи злагодженої команди / пер. з англ. Наталія Валевська. - К.: Наш формат, 2017. - 424 с.
5. Тироль, Жан. Экономика для общего блага / пер. с фр. И. Шевелевой; научный редактор перевода М. Левин. - М.: Изд-во Института Гайдара, 2020. - 696 с.
6. Андрущенко А. І., Дубровський І. М. Система соціального партнерства як інститут регулювання трудових відносин в Україні. — Харків: Реал, 2004.
7. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. — 8-е изд. / Пер. с англ. под ред. С. К. Мордовина. - СПб: Питер, 2008.
8. Армстронг М., Стивенс Т. Оплата праці: Практ. посіб. з побудови оптимальної системи оплати праці та винагороди персоналу / Пер. з англ.; За наук. ред. Т. В. Герасимової. — Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2007.
9. Аудит и контроллинг персонала: Учеб. пособие / Ю. Г. Одегов, Т. В. Никонова. — М.: Экзамен, 2002.
10. Балабанова Н. В., Жуков В. И., Пилипенко В. Е. Социальный диалог. Социальное партнерство. Социальное государство / Акад. труда и соц. отнош. ФПУ. — К., 2002.
11. Беккер Г.С. Человеческое поведение: экономический подход. Избранные труды по экономической теории: Пер. с англ. / Сост., науч. ред., послесл. Р. И. Капелюшников; предисл. М. И. Левин. — М.: ГУ ВШЭ, 2003. — 672 с.
12. Генкин Б.М. Организация, нормирование и оплата труда на промышленных предприятиях. - М.: Норма, 2008.
13. Генкин Б.М. Экономика и социология труда. - М.: Норма, 2007.
14. Економіка праці та соціально-трудоі відносини: навч. посібник / С. М. Пилипенко, М. В. Горобинська, Л. І. Піддубна [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Харківський нац. екон. ун-т. - Харків : Вид-во ХНЕУ, 2008. - 296 с.

17. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:

1. Handbook of the History of Economic Thought: Insights on the Founders of Modern Economics (The European Heritage in Economics and the Social Sciences (11)) 2012th Edition by Jürgen Backhaus (Editor), Springer. URL: <http://competitionandappropriation.com/wp-content/uploads/2017/08/HandbookHistoryThought.pdf>.
2. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.
3. Офіційний сайт студентської електронної бібліотеки «ЧИТАЛКА» // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://chitalka.info>.
4. Офіційний сайт онлайн-бібліотеки освітньої та наукової літератури // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://eduknigi.com>.
5. Сайт електронної бібліотеки підручників // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://studentam.kiev.ua>.